

Õiguskantsler

Teie 14.02.2014 nr

Meie 26.03.2014 nr 6-1/140402/1401362

**Seisukoht vastuolu mittetuvastamise kohta
Tööõnnetuse ja kutsehaiguste sotsiaalkindlustusskeem**

Austatud []

Täna Teid avalduse eest, milles palusite mul pöörduda Riigikogu poole seoses tööõnnetus- ja kutsehaiguskindlustuse regulatsiooni jätkuva puudumisega. Täpsemalt leidsite, et kutsehaigete põhiõigused on jäetud Eestis tagamata.

Teatan Teile, et minu hinnangul ei kujuta tööõnnetuste ja kutsehaiguste puhuks iseseisva sotsiaalkindlustusskeemi puudumine põhiseaduse rikkumist. Kehtivaid tööõnnetuse või kutsehaiguse kompenseerimise mehhanisme abstraktselt hinnates leian, et need võimaldavad kogumis töötajate ja nende ülalpeetavate õiguste efektiivse kaitse vähemalt miinimummääras.¹

Selgitan järgnevalt põhjalikumalt, kuidas ma sellisele seisukohale jõudsin.

Põhiseaduse (edaspidi PS) § 28 järgi on igaühel õigus riigi abile erinevate sotsiaalsete riskide realiseerumisel. Seadusandja on tööõnnetuse või kutsehaiguse korral otsustanud abi anda teiste sotsiaalsete riskide realiseerumise puhuks loodud sotsiaalkindlustusskeemide arvel. Nii on tööõnnetuse või kutsehaiguse tagajärjel töövõime kaotanul õigus töövõimetuspensionile ja ravikindlustusele, kutsehaigusest või tööõnnetusest johtunud puude korral on inimesel õigus saada puudega inimestele mõeldud erikaitset ning tööõnnetuse tõttu toitja kaotanul on õigus taotleda toitjakaotuspensionit.

Arvestades, et põhiseadusest ja rahvusvahelisest õigusest tuleb Eestile kohustus tagada kutsehaiguse saanud või tööõnnetuse läbi elanule sotsiaalkindlustuskaitse ja riik on selle kaitse tegelikult taganud, ei saa eraldiseisva sotsiaalkindlustusskeemi puudumist käsitleda põhiseaduse rikkumisena. Oluline on, et olemasolevate sotsiaalkindlustusskeemide abil on inimesele põhiseaduse ja rahvusvahelise õiguse järgi nõutav sotsiaalne kaitse tagatud.

¹ Avalduses sisalduvatele asjaoludele tuginedes ei olnud mul võimalik Teile probleemile täpsemat hinnangut anda, mh hinnata, kas olemasolevad meetmed võivad üksikjuhul olla ebapiisavad.

Selgitan veel, et kehtiva õiguse järgi on kutsehaigel või tööõnnetuse läbielanul oma edasise toimetuleku kindlustamiseks lisaks riigi pakutavale abile õigus nõuda kutsehaiguse või tööõnnetuse põhjustajalt kahjuhüvitist vastavalt üldistele kahju hüvitamise reeglitele.² Seda ka siis, kui kahju tekitajat kahjuhüvitise nõudmise hetkel enam pole. Nimelt tuleneb hetkel veel³ kehtivast ENSV tsiviilkoodeksi §-st 473, et juriidilise isiku likvideerimisel õigusjärgluseta esitatakse kahju hüvitamise nõuded Sotsiaalkindlustusametile.

Kui kahju hüvitamiseks kohustatu vabatahtlikult kahju ei hüvita või ei soovi seda teha seaduses nõutud ulatuses, viisil ja ajal, tagab kehtiv õigus kahju kannatanule õiguse pöörduda kahju hüvitamiseks kohustatu vastu tsiviilkohtusse. Seejuures kui kannatanul majandusliku kitsikuse korral pole võimalik kohtumenetluse kulude eest tasuda, on tal vajadusel õigus saada riigilt nende kulude tasumisel abi.⁴

Tsiviilkohtumenetluses kahjuhüvitise nõudmisel on tööõnnetuse või kutsehaigusega tekkinud kahju tõendamise reegleid lõdvendatud: Riigikohus on asunud seisukohale, et riskide õiglasemaks jagamiseks tuleb kergendada kannatanu tõendamiskoormust teo õigusvastasuse tuvastamisel, kuna vastasel juhul on oht, et kannatanud jäävad hüvitiseta ainuüksi põhjusel, et nad ei suuda tõendada, et tööandja rikkus tööohutusnorme. Seega tuleb juhul, kui töötajal on tekkinud kutsehaigus ja kui ta on tõendanud põhjusliku seose tööandja tegevuse (sh tegevusetuse) ja talle kutsehaigusega tekkinud kahju vahel, tööandjal vastutusest vabanemiseks tõendada, et tema on tööohutuse nõudeid täitnud.⁵ Tõendamiskoormuse ümberjaotamisel on arvestatud, et rikkumist tõendavad tõendid ei ole kannatanute valduses ning tal võib olla võimatu neid hankida. Samal ajal on tõendid tööohutusnormide järgimise kohta eelduslikult olemas tööandjal või tema õigusjärglasel.

Lõpetuseks märgin, et loodetavasti on Teile minu selgitustest kasu. Tänan Teid veel kord pöördumise ja võimalikule põhiseadusvastasele olukorrale tähelepanu juhtimise eest. Ühtlasi vabandan vastuse mõningase viibimise pärast.

Lugupidamisega

Hent Kalmo
õiguskantsleri asetäitja-nõunik
õiguskantsleri volitusel

Ralf Järvamägi 693 8427; Ralf.Jarvamagi@oiguskantsler.ee

² Vastavalt Riigikohtu praktikale (3-2-1-53-06) on töötajal tervisekahju korral võimalik VÕS § 1044 lg 3 alusel valida, kas nõuda kahju hüvitamist üldiste aluste järgi, st VÕS § 115 kohaselt (see vabastab isiku kahju hüvitamise kohustusest vaid siis, kui kahju põhjustas *vääramatute jõud*) või deliktiõiguse normide ehk VÕS § 1043 alusel (see näeb ette *süülise* vastutuse). Vt [A.Värv „Tööõnnetuste ja kutsehaigustega seotud kahju ennetamine ja hüvitamine: õiguse majandusliku analüüsi vaatepunktist tehtud uuringud“, Riigikogu Kantselei õigus- ja analüüsisiosakonna teemaleht Nr 19, 14.11.2011](#), lk 2.

³ Riigikogu menetluses on eelnõu, millega ENSV tsiviilkoodeks tunnistatakse kehtetuks ning nimetatud põhimõtte (ainult varalise kahju hüvitamine) viiakse töötervishoiu ja tööohutuse seadusesse. [Vt Õigusaktide revisjoniga seoses seaduste muutmise ja kehtetuks tunnistamise seaduse eelnõu 519 SE.](#)

⁴ Piisava tasuta õigusabi puudumisel rikub seadusandja üldist kohtutee garantiid tegevusetusega. Vt Põhiseadus, kommenteeritud väljaanne, kommentaarid § 15 juurde, p 2.4. Kättesaadav: <http://www.pohiseadus.ee/ptk-2/pg-15/>.

⁵ Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 7.12.2011 otsus nr 3-2-1-68-11, p 10.